

# TEOLOGIA ISTORIEI ÎN PSALTIRE

Conf. univ. dr. Sergiu Tofan

*Moto: „Gândit-am la zilele cele de demult și de anii  
cei veșnici mi-am adus aminte și cugetam; noaptea întru  
inima mea gândeam și se frământa duhul meu zicând“  
(Ps. 76, 5-6).*

*„... Dreapta Domnului a lucrat putere“ (Ps. 117, 16).*

*„... Fericit este poporul al cărui Dumnezeu este  
Domnul“ (Ps. 143, 15).*

## **1. Introducere-argument**

Prin natura lui, demersul teologic este „rostire a lui Dumnezeu“, este rugăciune, chemare, slăvire, toate îndreptate către Cel ce pe Sine S-a numit: „Eu sunt Cel ce sunt“ (*Ieșirea* 3, 14).

Acest demers însă se operează *în lume*, în registrul istoriei, al vremelniceii. Teologia nu poate ignora acest fapt, dar nu poate deveni nici copie a derizoriului și nici materie inertă în care vremelnicia își înscrie tiparele.

Lumea naturală, omul, comunitățile sociale sunt roade ale Creației (motivată prin iubire) a lui Dumnezeu. Răul din ele nu este însă de la Dumnezeu. El derivă din motivația răsturnată, antispirituală, cu care omul s-a raportat la ele, folosindu-le și, nu în ultimul rând, la sine însuși. Cu atât mai mult, teologia nu poate rămâne indiferentă la nimic din ceea ce este creatură divină. Nimic din acestea nu-i poate rămâne străin teologiei.

Pe de altă parte, procesul extrem de accentuat al secularizării, originat în lupta filozofilor păgâni (din primele secole creștine) împotriva Cuvântului lui Dumnezeu, continuat în secolele Renașterii, accentuat în veacul „Falselor lumini“ și adus la paroxism de materialismele și ateismele secolelor XIX și XX, a impus pernicioasa prejudecată cum că lumea *aceasta* (în registrul ei natural și uman-istoric) se poate cunoaște doar prin forțe proprii, își poate găsi, *în sine*, esența și sensul.

Foarte puțini cărturari de vază sesizează că repetatele și profundele

„crize“ care le cutremură, periodic, „atotputernicele“ științe, că puzderia de „răspunsuri“ (care, în artificialitatea lor, se anulează unele pe altele) la cele câteva (puține) întrebări cardinale nu sunt decât efectul refuzului (aruncat cu orgoliu demonic) *credinței și înțelepciunii* divine.

Pare-se că nici un domeniu nu este mai marcat de aspectele de mai sus decât cel al *istoriei*, înțeleasă atât ca proces obiectiv al creșterii și descreșterii alcătuirilor instituționale omenești, cât și ca *știință* a acestui proces.

Ultimele două secole au fost martorele „exploziei“ celor mai „imaginative“ filozofii laice ale istoriei. Unele dintre acestea au refuzat istoriei un *sens*, iar altele au identificat sau localizat acest sens în cadrele înguste (ontologic) ale acestei lumi. Problema fundamentală este că „din moment ce nici un istoric sau filozof (...) nu stă «într-o casă situată la marginea drumului» ca să poată urmări desfășurarea întregii istorii, nimeni, dintr-un punct de vedere secular și umanist, nu poate răspunde la întrebarea: «Încotro se îndreaptă istoria?». Noi toți ne găsim (...) «pe drum»<sup>1</sup>.

Nu poți înțelege procesul istoric și oamenii participanți la el, fără a te raporta la Creatorul lor și la înțelepciunea revelată de Acesta.

Recursul, deci, la tezaurul scriptural și patristic este esențial și salutar și în acest domeniu. Acest recurs este reclamat și de laicismul principial și metodologic al majorității istoricilor contemporani, care propun „istorii“ ale instituțiilor (mai mult sau mai puțin abstracte), fără oameni, fără personalități, în care credința și rugăciunea sunt coborâte la condiția de „vestigii ale trecutului“, iar Providența și Judecata divine la cea de povești de speriat copii!

Teologia creștină, românească sau străină, ortodoxă, catolică sau protestantă a încercat să răspundă acestei provocări. La noi sunt notabile contribuțiile de „teologie a istoriei“ ale unor Nichifor Crainic, I. Gh. Savin, Al. Mironescu, Dumitru Stăniloae. La alții, reținem cu mult interes textele unor gânditori *ortodocși* ca Vl. Soloviov, N. Berdiaev (acesta, oarecum, în marginea Ortodoxiei), P. Florensky, N. Afanasiev, P. Evdokimov, S. Bulgakov, S. Rose, Chr. Yannaras, I. Zizioulas, P. Nellas; *catolici* precum J. Danielou, H.I. Marrou, E. Gilson sau *protestanți* ca P. Ricouer, K. Barth, P. Tillich, G. Clark, J. W. Montgomery ș.a.

Modesta noastră contribuție încearcă să desprindă aliniamentele unei

---

1. J.W. Montgomery, *Încotro se îndreaptă istoria?*, Ed. „Cartea creștină“, 1996, p. 26.

asemenea înțelegeri divin-revelate a istoriei din cea mai populară și iubită (de către credincioși) carte a Vechiului Testament: *Psaltirea*. Ea este atât de apropiată evlaviei și mentalității creștine, încât mai toate edițiile separate ale Noului Testament sunt însoțite și de *Psalmi*. Această colecție de texte își merită cu deasupra de măsură clasificarea printre „cărțile înțelepciunii divine”<sup>2</sup>.

## 2. Teologia generală a „Psaltirii”

Având mai mulți autori, trăitori într-o perioadă ce se întinde din secolele XIV - XIII î. Hr. (Moise) până în secolul al VI-lea î. Hr. (Agheu și Zaharia), *Psalmi* concentrează o învățătură fundamentată, în primul rând, pe Revelația directă și, în al doilea rând, pe o experiență istorică îndelungată și tragică, mediu și instrument al Revelației și lucrării divine.

A. Vaccari arăta că nicăieri în Vechiul Testament nu este mai prezentă *teologia* propriu-zisă („rostirea lui Dumnezeu”) ca în *Psaltire*, căci nu există psalmi care să nu-L menționeze, invoce și roage (viu și dramatic, cu frică și cu iubire) pe Dumnezeu<sup>3</sup>.

Creatorul este perceput atât în natură, cât și în societatea umană ca definindu-Se printr-o nemiintâlnită armonie între *bunătate* și *dreptate*. În lucrarea divină, cele două atribute se completează și decurg unul din celălalt. El Însuși drept, Dumnezeu cere de la toți dreptate și din dreptatea Lui ființială decurge grija Lui pentru orfani și văduve, pentru săraci și năpăstuiți.

Pe de altă parte, antropologia „Psaltirii” vorbește de om ca având o demnitate incomparabilă cu a oricărei alte creaturi. „Ce este omul, că-l cercetezi pe el? Micșoratu-l-ai pentru o clipă mai prejos de îngeri, cu slavă și cu cinste l-ai încununat și l-ai pus peste lucrul mâinilor Tale, pe toate le-ai pus sub picioarele lui” (8, 4-6). Dar, în același timp, cât de mic este acest „rege al creației”, în comparație cu Însuși Creatorul! Cât de mizeră este viața *de aici*, atât de marcată de răul (definit ca și consecință a păcatului omenesc)! „Că rele nenumărate m-au împresurat; fărădelegile mele m-au ajuns și n-am fost în stare să văd; înmulțitu-s-au mai mult decât perii capului meu și inima m-a părăsit”. (39, 16-17)

— ~~Starea căzută a omului~~ (cutremurător descrisă de psalmiști) reclamă

2. V. Tarnavski, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechi*, Cernăuți, 1928, p. 481.

3. A. Vaccari, „Psaumes”, în *Dictionnaire apologétique de la foi catholique*, Ed. Beauchesne, 1928, vol. IV, col. 480.

un Mântuitor, căci, deși răul este de la oameni, lupta cu răul și înfrângerea lui nu se pot împlini doar cu puteri omenești. Tensiunea *mesianică* este, de aceea, o trăsătură definitorie a învățaturii psalmice.

Deseori, psalmistul vorbește în numele întregului *neam ales*. Acest neam este în centrul speranței mesianice și suport privilegiat al acesteia. Dar „Psaltirea“, în conexiune cu învățătura tuturor profeților vetero-testamentari, afirmă răspicat și dimensiunea *universalistă* a mesianismului, speranța că va veni, cândva, timpul când toate neamurile vor recunoaște în Dumnezeu lui Israel pe Adevăratul Dumnezeu, că Dumnezeu voiește mântuirea *tuturor* popoarelor.

Dumnezeu apare ca „Dumnezeul istoriei care îndreaptă totul spre o țintă finală pe care și-a propus să o atingă“<sup>4</sup>. În acest sens se face vorbire de „un Rege mesianic de origine divină, împotriva Căruia națiunile se vor răzvrăti zadarnic“<sup>5</sup>. „Eu sunt pus Împărat de El peste Sion, muntele cel sfânt al Lui, ca să vestesc porunca Domnului. (...). Și acum împărați, înțelegeți! Învățați-vă toți, care judecați pământul! (...). Luați învățătură, ca nu cumva să Se mânie Domnul și să pieriți din calea cea dreaptă!“ (2, 6-7, 10-12).

### 3. *Temelia și sensul divin al istoriei*

„Toate marginile pământului își vor aminti și se vor întoarce la Domnul, în fața Lui se vor închina toate gințile neamurilor, că a Lui este împărăția și El stăpânește peste neamuri“ (21, 31-33). Istoria apare, astfel, ca suma căutărilor drepte credințe de către omenirea împărțită în neamuri. Adevărata stăpânire asupra neamurilor este a Creatorului, dar Acesta nu silește popoarele să-L recunoască. Providența Lui nu siluiește libertatea lumii. Prin puterea lui Dumnezeu și conlucrarea lumii se va naște un nou „neam“ (ce va fi vestit lui Dumnezeu) și căruia Dumnezeu îi va vesti „dreptatea“ făcută de El (21, 36).

Domnia lui Dumnezeu *asupra istoriei* se îngemănează și este consfințită cu cea asupra *naturii* (tot de El creată și ținută în ființă tot de *rațiunile* Lui). „Domnul sălășluiește în potop; Domnul va împărați în veac; Domnul îi va da tărie poporului Său; Domnul își va binecuvânta poporul în pace“ (28, 10-11).

Natura *puterii* divine este (ontologic) *spirituală*. „Frica de Dumnezeu“ derivă din această natură a puterii Lui. „... Că El a zis și ele s-au făcut; El a

4. J.G. Thomson și F.D. Kinder, *Cartea Psalmilor*, în „Dicționar biblic“, Ed. „Cartea creștină“, 1995, p. 1090.

5. J.G. Thomson, *op. cit.*, p. 1090.

poruncit și ele s-au zidit“ (32, 9). Orice alcătuire omenească ce își extrage esența din alt tip de putere este menită pieirii. „Domnul risipește sfaturile oamenilor, aruncă planurile popoarelor și dezice sfaturile mai-marilor“ (32, 10). Numai sfatul Domnului „rămâne în veac“. Fericirea popoarelor își are temelia în dreapta lor credință și nu există secret pentru Dumnezeu, căci El „a plâsmuit inimile“. Chiar mântuirea celor sus-puși nu este dependentă de „mulțimea oștirii“ sau de „mărimea puterii“ omenești, ci de curățenia și dreptatea credinței.

„Moștenirea pământului“ va fi a celor blânzi (36, 11) iar necredincioșii și cei ce se războiesc cu Domnul „vor pieri de istov“ (36, 22). Mântuirea va fi a celor buni care, dincolo de toate vicisitudinile istoriei, nu vor fi părăsiți de Domnul care „iubește judecata“ (36, 28).

În registrul *lumesc*, al istoriei, răutatea și necredința pot repurta numeroase succese, dar, în raport cu *eternitatea*, ele se identifică cu *abisul* neantului. „Văzutu-l-am pe cel necredincios, ridicat în slăvi și înălțându-se pe sine ca cedrii Libanului; și am trecut pe acolo și, iată, nu era; și l-am căutat, dar locul său nu era de găsit“ (36, 35-36).

Unul dintre aspectele esențiale ale istoriei este Judecata divină. Istoria în sine este *însăși* Judecata lui Dumnezeu. Ea este tensionată de perspectiva Judecății. Dumnezeu își pregătește poporul pentru această Judecată, arătându-i că nu jertfa de carne îi este bineplăcută (căci toate sunt ale Lui).

„Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și plinește Celui-Preaînalt făgăduințele tale. Și-n ziua necazului tău cheamă-Mă pe Mine și Eu te voi izbăvi, că tu Mă vei preamări“ (49, 15-16).

Așa cum am arătat, caracterul *universal* al mântuirii este o idee-forță a „Psaltirii“. Istoria „neamului ales“ are ca sens aducerea la Dumnezeu a întregii umanități.

„... Luminează-Ți fața Ta peste noi și ne miluiește, ca să cunoaștem pe pământ calea Ta, în toate neamurile mântuirea Ta“ (66, 1-2). „Veselească-se neamurile (...) că Tu în dreptate vei judeca și *neamurile de pe pământ* le vei călăuzi“ (66, 4).

O idee fundamentală a teologiei psalmice a istoriei este aceea că „Împărăția lui Dumnezeu“ este întemeiată pe calitatea Lui de Creator. „Dumnezeu este Împăratul nostru de dinainte de veac, El a făcut mântuire în mijlocul pământului, Tu cu puterea Ta, ai întemeiat marea (...), ai făcut să irumpă izvoare și pâraie (...) A Ta este ziua și a Ta este noaptea, Tu ai înt-

meiat lumina și soarele, Tu ai făcut marginile pământului, vara și primăvara Tu le-ai plăsmuit“ (73, 13-18) și, de asemenea, „El ne-a făcut pe noi, iar nu noi înșine“ (99, 2). Se afirmă, aici, cu claritate, legătura ontologică între Creație și Providență. Dacă Creația este aducerea lucrurilor de la *nimic* la *ființă*, Providența înseamnă *menținerea în ființă* a celor create. Dumnezeu și-ar contrazice propria-I natură, dacă și-ar părăsi creatura, dacă S-ar dezinteresa de ceea ce a adus la ființă din nimic, dacă ar meni (din nou) *nimicului* ceea ce El a vrut *să fie*.

Izvor și posesor al adevăratei *puteri*, Dumnezeu este și adevăratul operator al Judecării (care este, așa cum am văzut, esența istoriei). „... Judecata nu vine nici de la răsărituri, nici de la apusuri (...) fiindcă Dumnezeu este judecător; pe unul îl smerește, pe altul îl înalță. Că-n mine, Dumnezeu e un pahar cu vin curat și plin de cuviință și El l-a înclinat de la unul la altul, dar drojdiile lui nu s-au golit cu totul; din ele vor bea toți păcătoșii pământului“ (74, 6-8).

Așa cum am văzut, în lucrarea divină, *dreptatea* și *bunătatea* sunt ipostaze diferite ale aceleiași esențe. Judecata și pedeapsa nu sunt întru nimicire, ci întru curăția fără de care nu este posibilă conviețuirea cu Dumnezeu. „Dacă fiii lui vor părăsi legea Mea (...) atunci cu toiaș le voi cerceta fărădelegile și cu biciuiri păcatele; dar mila Mea nu o voi risipi de la ei, nici nu voi fi nedrept întru adevărul Meu, nici legământul nu Mi-l voi necinsti, ori cele ce ies din buzele Mele nu le voi desființa“ (88, 30-34). Ultimele cuvinte ale textului citat reprezintă o afirmare explicită a felului în care a creat Domnul, *prin cuvânt* adică, fără consum de materie sau efort fizic, prin *spiritualitatea* (în condiție absolută) a lui Dumnezeu.

Providența divină este incompatibilă cu *fatalismul*. Nimic nu este *pre-destinat* (chiar dacă este *pre-știut* de către Dumnezeu). Indivizi și popoare, deopotrivă, au la îndemână ceea ce este esențial pentru mântuire: credința dreaptă. Pedeapsa divină nu este răzbunarea unui stăpân discreționar, ci calea prin care Creatorul îndreaptă tot ceea ce, în registrul creaturii, se abate de la dreptate. „Dacă poporul Meu M-ar fi ascultat, dacă Israel ar fi umblat în căile Mele, degrab i-aș fi umilit pe vrăjmașii lor și mâna Mi-aș fi pus-o pe cei ce-i asupreau“ (80, 12-13).

#### **4. Tradiția despre lucrarea lui Dumnezeu în istorie**

„Poporul ales“ și-a atins obiectivele nu cu *sabia* sau cu *brațul* proprii,

ci cu „dreapta“ și cu „luminarea feței“ lui Dumnezeu. Acesta a alungat popoarele necredincioase și, în locul lor, i-a „răsădit“ pe cei *aleși*, tocmai pentru superioritatea lor *religioasă*. De aceea, *puterea regelui acestui popor este una cu cea divină*. „Pentru că nu în arcul meu îmi voi pune nădejdea și nu sabia mă va mântui“ (43, 8), ci „întru Dumnezeu ne vom lăuda noi toată ziua și întru numele Tău ne vom mărturisi în veac“ (43, 10).

Dar, calitatea de „popor ales“ nu este inalienabilă. Căderea din dreapta credință a dus la „lepădarea“ de către Dumnezeu. Cei cândva drepti au fost rușinați de oștile inamicilor, au fost „risipiți printre neamuri“, au fost făcuți „ocară“, „batjocură“, „de pomină“, „clătinare din cap între popoare“ (43, 15-16). Mântuirea este doar în ne-uitarea de către oameni a lui Dumnezeu, în „a nu face nedreptate în legământul lui Dumnezeu“.

Chiar și sau *mai ales* celor credincioși le sunt rezervate mari nenorociri *în istorie*. „... Mi-au vânat sufletul, cei tari mi-au stat împotriva“ (58, 3), cu toate că „nu-i nici fărădelegea mea, Doamne, și nici păcatul meu; eu în afara nelegiurii mi-am îndreptat alergarea“ (58, 4). Dar Domnul „de nimic va face toate neamurile“ lucrătoare ale răului. Autorul acestui psalm se roagă însă la Dumnezeu, ca Acesta să nu-i omoare pe lucrătorii răului, „ca nu cumva să uite ei vreodată legea Ta“. „Risipește-i cu puterea Ta și doboară-i, Doamne, Tu, apărătorul meu“. (58, 13).

Oricum, mântuirea de la om sau *numai* de la om este deșertăciune, iar temeiul faptelor viteze este, de asemenea, *divin*. (59, 12-13).

### **5. Învățătura psalmică despre stăpânirea lumească**

Puterea omenească, legitimă și trainică, este cea care practică dreapta credință. Legitimitatea divină (care rezultă din dreapta credință) învinge tăgada celor cârcotași, căci „Tu mă vei izbăvi de tăgada poporului; Tu m-ai pus în fruntea neamurilor“ (17, 47).

Forța legii omenești (originară și legitimată divin) rezidă în natura ei *spirituală*. „Legea Domnului e fără prihană: întoarce suflete; mărturia Domnului e de bună-credință: înțelepțește pruncii; legiuirile Domnului sunt drepte: veselesc inima; porunca Domnului lucește de departe: luminează ochii; frica Domnului este curată: rămâne în veacul veacului; judecățile Domnului sunt adevărate: îndreptățite toate“ (18, 8-10).

Psalmii 19 și 20, atât de cunoscuți din experiența cultului creștin, mărturisesc binefacerile divine pentru regele *cel credincios*. „Mare este slava lui întru mântuirea Ta (5)... Că regele nădăjduiește în Domnul și din mila

Celui Preaînalt nu se va clinti“ (20,7).

Inamicii regelui sunt, de fapt, inamicii lui Dumnezeu care (El!) îi va doborî. Culpă acestora nu este de natură (în primul rând) *politică*, ci *teologică*. „Rodul lor de pe pământ îl vei șterge și seminția lor dintre fiii oamenilor. Că lucruri rele au gândit împotriva Ta, planuri au cugetat care nu vor dura“. (20, 10-12)

Regele dreptcredincios se roagă, neîncetat, lui Dumnezeu, ca Acesta să nu-l lase să cadă alături de cei care „aproapelui îi vorbesc de pace, dar în mâinile lui poartă răutăți“ (27, 3-4).

Vina acestora este, cum am arătat, esențialmente *religioasă*, căci „n-au înțeles lucrurile Domnului și lucrările mâinilor Sale“ (27, 7).

De mare profunzime duhovnicească sunt ideile despre *temeiul stabilității în istoria derizoriului*. „Neamuri s-au tulburat, împărății s-au încovoiat, Cel Preaînalt Și-a ridicat glasul, pământul s-a cutremurat“ (45, 6), dar „Domnul puterilor este cu noi“, cât timp noi suntem cu El. Planurile temporale se amestecă (tocmai ca sugestie a inferiorității ontologice a *temporalității* în raport cu *eternitatea* divină). Ce va fi parcă a fost. *Sensul* s-a conturat *în trecut*. „Veniți și vedeți faptele Domnului, minunile pe care le-a pus El pe pământ punând capăt războaielor până la marginile pământului“ (45, 8-9).

Înălțarea în putere, pe acest pământ, este, doar efectul (re)venirii la Dumnezeu dar care (re)venire este marcată de un cutremurător dramatism. (Re)întâlnirea cu Dumnezeu este, parcă, o reiterare a Creației, este o nouă naștere, este prilejul conștientizării stării căzute a păcatului, ca și condiție umană. „Iată, regii pământului s-au adunat (în «Cetatea Împăratului celui mare» - n. S.T.), venit-au toți împreună. Dacă au văzut-o astfel, s-au mirat, s-au tulburat, s-au zdruncinat, cutremur i-a cuprins; erau în chinuri, ca acelea ale femeii care naște“ (47, 4-6).

Regele dreptcredincios accede la un stadiu antropologic superior, ființa lui se spiritualizează, se „albește“, biruind masivitatea și întunecimea materialității. Întrucât originea puterii lui este cerească, prin exercitarea acestei puteri, comunică și se împărtășește de lucrarea divină. „Când Cel-ce-este-n Ceruri hotărăște regi (peste moștenire), ei vor deveni albi ca zăpada pe Salmon. (...) Dați slavă lui Dumnezeu! Peste Israel este măreția, în nor Îi este puterea“ (67, 15, 35-36).

Ținându-se seama de originea transcendentă a stăpânirii lumești (atât în raport cu sine, cât și cu lumea ca atare), instaurarea „împărăției lui Dumnezeu“ va desființa orice împărăție pământească (71, 7-8, 18).



Până atunci, însă, întâistătorii dreptcredincioși au, ca principală menire, apărarea supușilor de mânia (bine meritată) a lui Dumnezeu. „Iar El (...) i-ar fi dat pierzării, dacă Moise, alesul Său, nu I-ar fi stat cu zdrobire înaintea ca să-I întoarcă mânia și să nu-i nimicească“ (105, 23).

Oricum, mesajul esențial al *Psaltirii* la acest capitol, al „stăpânirii“ omenești, este cel despre *vremelnicia* ei ființială. „Nu vă încredeți în cei puternici, în fiii oamenilor, în care nu-i nici o mântuire; suflarea li se va duce, ei în pământul lor se vor întoarce, e ziua în care gândurile lor toate vor pieri“ (145, 3-4).

### 6. Necredința în istorie

Din păcate, pornirea aproape naturală a puternicilor acestei lumi este înspre necredință. „... S-au întărâtat neamurile și în deșert au cugetat. S-au strâns laolaltă regii pământului, mai-marii între ei s-au sfătuit împotriva Domnului și a Hristosului Său“ (2, 1-2), pentru a lepăda legăturile Acestora.

Dar nesocotința acestor regi necredincioși este, de-a dreptul, hilară din perspectiva atotputerniciei divine. Unsul Domnului este pus peste Sion pentru a-I vesti porunca. Domnul Însuși I-a dat neamurile ca „moștenire“ și marginile pământului „ca stăpânire“ (2, 8).

Regii și judecătorii își vor conserva puterea doar atât cât vor sluji Domnului „cu frică“ (începutul înțelepciunii) și se vor „bucura“ Lui cu „cutremur“ (2, 11).

Păgânii au fost muștrați și necredincioșii au pierit, împreună cu chiar numele lor; puterea („sabia“) vrăjmașilor au dispărut, cetățile li s-au surpat.

„Dar Domnul rămâne în veac, întru judecată și-a pregătit scaunul și lumea o va judeca «întru dreptate»; după îndreptar *va judeca popoarele*“ (9, 5-6, 7-8). Este evidentă credința psalmistului că mântuirea nu este doar o afacere individuală, că înseși popoarele își pot câștiga sau rata mântuirea, că *istoria este lucrarea popoarelor*, că acestea sunt ontologic responsabile de fizionomia pe care această istorie o poate căpăta.

„Succesul“, în regimul temporal-lumesc, al puterii celui rău înseamnă *neant*. „... Domnul te va nimici până la urmă, te va smulge și te va muta din locașul tău și rădăcina ta din pământul celor vii“ (51, 4). Iar omul rău este „cel care nu și L-a făcut pe Dumnezeu ajutor, ci s-a încrezut în mulțimea bogăției sale și s-a întărit întru deșertăciunea sa“ (51, 5-6).

Dar acțiunea necredinței în istorie este foarte rar fâțișă. Cei mai eficienți inamici ai lui Dumnezeu sunt tocmai cei care mimează mai bine credința,

dar, în ascuns, lucrează împotriva lui Dumnezeu. „Întru mulțimea puterii Tale Te vor linguși vrăjmașii Tăi“ (65, 2).

Încercările la care sunt, deseori, supuși oamenii de către Dumnezeu au un scop purificator și lămuritor. În registrul istoriei, *suferința* are o temelie ontologică; fără ea, conștiința oamenilor s-ar scufunda în bezna instinctelor, a comodității în care diavolul își face cel mai bine lucrarea. „Că ne-ai încercat pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit, așa cum în foc se lămurește argintul; ne-ai pus în laț, necazuri, ne-ai pus pe grumaz, oameni ai ridicat deasupra capetelor noastre, prin foc trecut-am și prin apă și Tu ne-ai scos la odihnă“ (65, 9-11).

Necredința popoarelor nu poate să nu atragă (într-o formă sau alta, într-un moment sau altul al istoriei) mânia lui Dumnezeu. Dar Domnul este rugat de către psalmist să ajute „poporul ales“ (nu în sensul strict istoric, ci în sensul celor credincioși de pretutindeni), pentru că *acest* popor, dincolo de toate păcatele lui, Îl mărturisește pe Dumnezeu. Mai mult: „Ușurează-ne păcatele, ca nu cumva să zică păgânii: «Unde-i Dumnezeul lor?»“ (78, 9-10).

Necunoașterea adevăratului Dumnezeu se deghizează, cel mai des, sub faldurile strălucitoare ale falselor credințe. Dar ce este *puterea* falșilor zei față de Puterea însăși care este a unicului Dumnezeu? „Idolii neamurilor sunt de argint și aur, lucruri de mâini omenești: gură au și nu vor grăi; ochi au și nu vor vedea; urechi au și nu vor auzi, nări au și nu vor mirosi; mâini au și nu vor pipăi; picioare au și nu vor umbla; cu gâttelejul lor nu vor glăsuși“. (113, 12-15).

Așa cum arată P. Ricoeur<sup>6</sup>, în *Psalmi* se regăsește tema orgoliului național. Marile puteri vecine (Egiptul, Asiria) sunt mărturisitoare ale culpei istorice, iar Israelul este vinovat în măsura în care le imită acestora visurile de mărire deșartă.

### **7. Scrierea istoriei și rosturile ei**

Psalmistul va rosti „lucrurile umbrite“ ale trecutului, ale unui trecut în care ele nu erau ascunse și prin care se vesteau „laudele Domnului și puterile Lui și minunile pe care El le-a făcut“ (77, 5). Deci, *istoria este arătare a lucrărilor divine*. Ea are un scop profund duhovnicesc: „... Pentru ca ei în Dumnezeu să-și pună nădejdea și lucrurile lui Dumnezeu să nu le uite și poruncile Lui să le cerceteze“; să se ferească de nestatornicie, înăcreală și

<sup>6</sup> P. Ricoeur, *Istorie și adevăr*, Editura Anastasia, București, 1996, p. 105.

de desprinderea de Dumnezeu.

Istoria aceasta mărturisește cum Se mânie Dumnezeu atunci când oamenii nu nădăjduiesc întru totul în mântuirea Lui. Credința falsă, „din gură“, sau prea puțină este izvorul tuturor necazurilor.

Dumnezeu S-a arătat mai des ca *îndurător* decât ca *pedepsitor* și istoria mărturisește din plin și acest aspect.

Dumnezeu Însuși este nu doar *operatorul*, ci și adevăratul ei *narator*.

„Domnul o va povesti în scriptura popoarelor și a căpeteniilor lor, ale celor ce s-au născut în (Sion)“ (86, 5).

\*\*\*

„Să se scrie aceasta pentru neamul ce va să vină și poporul ce se zidește va lăuda pe Domnul, că a privit din înălțimea Lui cea sfântă“. (101, 19-20).

## BIBLIOGRAFIE

### a. Texte scripturale

1. *Psaltirea* (versiunea Bartolomeu Valeriu Anania), Arhidiecezana Cluj, 1998.
2. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Institutul Biblic, București, 1988.
3. *La Bible (Traduction oecumenique)*, Le Cerf, 1995.
4. *Septuaginta* (ed. A. Rahlfs), Deutsche Bibelgesellschaft, f.a.
5. *Biblia hebraica*, Deutsche Bibelgesellschaft, f.a.

### b. Alte lucrări

1. A. d'Ales (coord.), *Dictionnaire apologétique de la foi catholique*, Beauchesne, IV, 1928.
2. M. Basarab, *Ermineutica biblică*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române, Oradea, 1997.
3. J. Breck, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, Institutul Biblic, București, 1999.
4. J. D. Douglas (edit.), *Dicționar biblic*, Ed. „Cartea creștină“, București, 1995.
5. X. Leon-Dufour, *Vocabulaire de theologie biblique*, Cerf, 1988.
6. J. W. Montgomery, *Încotro se îndreaptă istoria?*, Ed. „Cartea creștină“, București, 1997.
7. \*\*\*, *Nouveau dictionnaire biblique*, Ed. Emaus, f.a.

8. P. Ricoeur, *Istorie și adevăr*, Editura Anastasia, București, 1996.
9. V. Tarnavschi, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechi*, Cernăuți, 1927.
10. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, în P.S.B., vol. 17, partea întâi, Institutul Biblic, București, 1986.